

ÜMİT ÖZDAĞ

**İSTİHBARAT
TEORİSİ**



DESTEK YAYINLARI: 1816
ARAŞTIRMA: 405

PROF. DR. ÜMİT ÖZDAĞ / İSTİHBARAT TEORİSİ

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

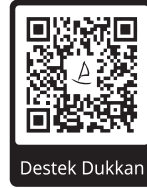
İmtiyaz Sahibi: Destek Yapım Prodüksiyon Dıő Tic. A.ő.
Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk Akőun
Yayın Koordinatörü: Özlem Esmegül
Üretim Koordinatörü: Semran Karaçayır
Editör: Devrim Yalkut
Kapak Tasarımı: Sedat Gösterikli
Sayfa Düzeni: Meral Gök
Sosyal Medya-Grafik: Mesud Topal-Nursefa Üzüm Kalender
Reklam ve Tanıtım: Selen Çavuőovalı-Iőil Ilgıt őimőek

Destek Yayınları: Eylül 2023
Yayıncı Sertifika No. 43196

ISBN 978-625-441-980-5

© Destek Yayınları
Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Niőantaőı/İstanbul
Tel. (0) 212 252 22 42
Faks: (0) 212 252 22 43
www.destekdukk.com
info@destekyayinlari.com
facebook.com/DestekYayinevi
twitter.com/destekyayinlari
instagram.com/destekyayinlari

Deniz Ofset – Çetin Koçak
Sertifika No. 48625
Maltepe Mahallesi
Hastane Yolu Sokak No. 1/6
Zeytinburnu / İstanbul
Tel. (0) 212 613 30 06



ÜMİT ÖZDAĞ

**İSTİHBARAT
TEORİSİ**



İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	11
2023 BASKISINA ÖNSÖZ.....	13
GİRİŞ.....	15

BİRİNCİ BÖLÜM

İSTİHBARAT NEDİR?.....	25
İSTİHBARATIN TEMEL İLKELERİ.....	31
İSTİHBARAT TARİHİ.....	37

İKİNCİ BÖLÜM

MİLLİ GÜÇ HEDEFLERİNE YÖNELİK İSTİHBARAT

TÜRLERİ.....	53
COĞRAFYA.....	54
NÜFUS.....	55
DOĞAL KAYNAKLAR.....	56
EKONOMİK GÜÇ.....	56
ASKERİ GÜÇ.....	56
POLİTİK GÜÇ.....	57
PSİKOLOJİK GÜÇ.....	57
ENFORMASYON GÜCÜ.....	58
MİLLİ GÜCÜN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	58
ALANLARINA GÖRE İSTİHBARAT.....	59
SİYASİ İSTİHBARAT.....	61
BEŞ AŞAMALI POLİTİK İSTİKRARSIZLIK ÇIKARMA MODELİ.....	69
ASKERİ İSTİHBARAT.....	74

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VERİ, HABER VE BİLGİ TOPLAMA	116
İNSANİ İSTİHBARAT (HUMINT-INIS) VEYA CASUSLUK.....	117
TELEPATİ İSTİHBARATI.....	121
TEKNİK İSTİHBARAT.....	122

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÖLÇEKLERİNE GÖRE İSTİHBARAT	132
STRATEJİK İSTİHBARAT	132
OPERASYONEL İSTİHBARAT.....	139
TAKTİK İSTİHBARAT.....	140
ENTEĞRE İSTİHBARAT	142

BEŞİNCİ BÖLÜM

KARŞI-İSTİHBARAT	
İSTİHBARATA KARŞI KOYMA	144
PASİF KARŞI-İSTİHBARAT	146
AKTİF KARŞI-İSTİHBARAT.....	147
KARŞI ESPİYONAJ/KARŞI CASUSLUK	148
ASKERİ KARŞI-İSTİHBARAT VE CASUSLUK.....	150
KARŞI-İSTİHBARATIN ON İLKESİ	150
MULTİ DİSİPLİNER KARŞI İSTİHBARAT	153
KARŞI-İSTİHBARAT ANALİZİ	154
KARŞI-İSTİHBARATTA ALDATMA VE KARŞI ALDATMA	156

ALTINCI BÖLÜM

ENFORMASYON SAVAŞI, PSİKOLOJİK, SAVAŞ-HAREKÂT ÖRTÜLÜ, OPERASYON PROPAGANDA	187
ENFORMASYON SAVAŞININ TARİHİ GELİŞİMİ.....	188
PSİKOLOJİK SAVAŞ.....	210
PSİKOLOJİK HAREKÂT	224
DÜŞÜK YOĞUNLUKLU ÇATIŞMALARDA GERİLLA ÖRGÜTLERİNİN PSİKOLOJİK HAREKÂT ÇALIŞMALARI.....	227

PSİKOLOJİK SAVAŞ VE HAREKÂT İLE MÜCADELE	230
ÖRTÜLÜ OPERASYONLAR	246
ALANLARINA GÖRE ÖRTÜLÜ OPERASYONLAR.....	252
SÜRELERİNE GÖRE ÖRTÜLÜ OPERASYONLAR.....	255
ÖRTÜLÜ OPERASYON, AY'DA PETROL VAR VEYA TEORİK ÇERÇEVE.....	270
PROPAGANDA VE PROPAGANDAYA KARŞI KOYMA ...	272
GİZLİ PROPAGANDA HAREKÂTI.....	283
GRİ PROPAGANDA	284
KARA PROPAGANDA	285
PROPAGANDAYI SINIRLAYAN ENGELLER.....	285
PROPAGANDA TEKNİKLERİ	286
PROPAGANDAYA KARŞI KOYMA	293
PROPAGANDAYA KARŞI KOYMANIN KULLANILMASI.....	294
PROPAGANDADAN POLİTİKA ANALİZİNE.....	298

YEDİNCİ BÖLÜM

İSTİHBARAT SÜRECİNDE BİLGİ	299
STRATEJİK BİLGİYE GİDEN YOL.....	299
TEMEL BİLGİLER.....	304
DİNAMİK BİLGİLER	304
AÇIK KAYNAK İSTİHBARATI.....	305
AÇIK KAYNAKLARDAN FARKLI İSTİHBARAT ÖLÇEKLERİNDE FAYDALANMA.....	310
AÇIK KAYNAK İSTİHBARAT İLE GİZLİ İSTİHBARAT VERİLERİNİN KALİTE KARŞILAŞTIRMASI.....	313

SEKİZİNCİ BÖLÜM

STRATEJİK ANALİZCİ	315
BİLİNENLERLE İLGİLİ AÇIK DAVRANILMALIDIR.....	326
HABERLE GERÇEĞİ AYIRMALIDIR	326
HABERLE TAHMİNLERE DAYALI YARGIYI AYIRMALIDIR.....	326

MEVCUT KARMAŞIKLIK DİKKATE ALINMALIDIR.....	327
POLİTİK HASSASİYET DİKKATE ALINMALIDIR.....	327
ALDATILMA İHTİMALİ HESABA KATILMALIDIR	327
DELİL TERİMİ MÜMKÜN OLDUĞUNCA AZ KULLANILMALIDIR	328
STRATEJİK ANALİZCİLERİN DİKKAT ETMESİ GEREKEN BAZI HUSUSLAR.....	329
İSTİHBARAT ANALİZİNDE ANALİZCİYİ OLUMSUZ ETKİLEYEN PSİKOLOJİK FAKTÖRLER.....	332

DOKUZUNCU BÖLÜM

İSTİHBARAT DÖNGÜSÜ/ÇARKI.....	338
İSTEK VEYA SORUNUN TESPİTİ	339
İHTİYAÇLARIN TESPİTİ VE ÇALIŞMA PLANININ YAPILMASI.....	346
VERİ, HABER VE BİLGİNİN TOPLANMASI.....	350
TOPLANAN VERİ, HABER VE BİLGİNİN KARŞILAŞTIRILARAK, GÜVENİLİRLİĞİNİN TEST EDİLMESİ, DEĞERLENDİRME VE DOĞRULANARAK DÜZENLENMESİ.....	366
YETERLİ VERİ OLUP OLMADIĞININ KONTROLÜ VE YETERLİ VERİ YOK İSE YETERLİ VERİ TEMİNİ İÇİN ARAŞTIRMAYA DEVAM EDİLMESİ.....	375
VERİ, HABER VE BİLGİNİN ENTEGRASYON, ANALİZ VE SENTEZİNİN YAPILARAK YORUMLANMASI.....	376
ORTAYA ÇIKAN İSTİHBARAT RAPORUNUN ÜST MAKAMLARA AKTARILMASI VE GÖZDEN GEÇİRİLMESİ	380
İSTİHBARAT RAPORUNUN SİYASAL/ASKERİ KARAR ALICILARA İLETİLMESİ.....	381

ONUNCU BÖLÜM

İSTİHBARAT ANALİZİ	382
ANALİZ MİSYONLARI	382
ANALİZ METOTLARI.....	387
ANALİZ TEKNİKLERİ.....	391
ANALİTİK ARAÇLAR.....	403

ON BİRİNCİ BÖLÜM

İSTİHBARATTA HİPOTEZ.....	408
HİPOTEZ GELİŞTİRME	408
HİPOTEZİN ÖN ŞARTLARI.....	413
HİPOTEZİN VERİ TOPLAMA ÖNCESİNDE SINANMASI.....	421
HİPOTEZ KURMANIN ÜÇ DEĞİŞİK AKIL YÜRÜTME YOLU	426
İSTİHBARAT ANALİZİNDE HİPOTEZİN ROLÜ	429
HİPOTEZ SEÇİM YÖNTEMLERİ.....	432
HİPOTEZLERİN GELİŞTİRİLMESİ.....	435
HİPOTEZLERİN FAYDALILIĞINI DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTÜ	436
BİR SONUCA ULAŞMA VE RAPORLAMA	437
KANITLARIN İLGİ VE ÖNEMİ	438
İSTİHBARAT ANALİZİNDE BEKLENTİNİN YERİ	440
İSTİHBARAT KANITININ KATEGORİLEŞTİRİLMESİNİN TEMEL BOYUTLARI	442
KANIT İLE HİPOTEZ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN DOĞASI.....	444
KADEMELİ VEYA HİYERARŞİK ÇIKARSAMALARDA AKIL YÜRÜTME BAĞLARI.....	447

ON İKİNCİ BÖLÜM

STRATEJİK DEĞERLENDİRME RAPORUNUN

YAZILMASI	454
İSTİHBARATTA RAPORLAMA TİPLERİ	455
ZAMANLAMA	464
KAPSAM	464
HİPOTEZ-KANIT BAĞLANTISI	464
TAVSİYELER	465
STRATEJİK DEĞERLENDİRME RAPORUNUN ANALİTİK YAZIM ÇERÇEVESİ	465
SONUÇ	469
KAYNAKÇA	472

ÖNSÖZ

“Bilgi güçtür.”

– Francis Bacon

“İstihbarat, her tür politik, ekonomik, sosyal ve askeri gelişmeyi anlamayı ve derhal öngörmeyi amaçlayan evrensel bir sosyal bilimdir.”

– Abram Shulsky

İstihbarat Teorisi adlı bu kitap 2003 senesinden bu yana fasıllarla devam uzun bir çalışmanın ürünüdür. Kitabın adı *İstihbarat Teorisi* olmasına rağmen istihbarat genel kabul görmüş bir teorinin tam oturduğu bir alan değildir. Hatta, teorilerin geliştirildiği ve geliştirilen teorilerin yoğun bir çatışma içinde olduğu bir bilim alanı olarak tanımlanabilir.

Bu kitap önce stratejik araştırma merkezinde çalışan araştırmacılar için ders notu olarak hazırlanmış ve seneler içinde gelişerek bugünkü halini almıştır. Çalışmanın kitaplaşmasının bir amacı istihbaratın bir bilim olduğunu ortaya koymak ve Türk aydınlarında istihbarata karşı var olan yanlış bilincin ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmaktır.

Bu kitap, aynı zamanda istihbaratın Türk üniversitelerinde bir ders olarak okutulması konusunda bir yol açmak amacı ile yazılmıştır. Batı ülkelerinin üniversitelerinde uzun yıllardan bu yana, istihbarat, lisans, yüksek lisans ve doktora seviyesinde ders olarak okutulurken, Türkiye’de bu konuda ciddi bir girişim ancak 2009 öğretim yılı için tartışılma düzeyindedir.

Oysa, istihbaratın özellikle, uluslararası ilişkiler, kamu yönetimi ve tarih bölümlerinde ders olarak okutulmaya başlaması, Türkiye gibi istihbarat bilincine birçok ülkeden daha fazla ihtiyaç duyan bir

ülkede, doğru bir istihbarat bilgi ve bilincine sahip olmasına yardımcı olacaktır. Bu doğru bilinç ve bilgi bu öğrencilerin bir kısmının ileri de istihbarat mesleğini seçmeleri durumunda onlara sadece faydalı olabilir.

Kitabın bir diğer amacı, Türkçede de bilimadamlarının özellikle analiz yöntemleri ve teknikleri hakkında yazmaya başlamasını teşvik etmektir. Çünkü, çok veri, haber ve bilgi bizi muhakkak doğru sonuçlara götürmemektedir. Hatta bazen bilgi çağı ürünleri zihinlerimizi karartmakta, malumatfuruşluk, beynimizi “duman altı” etmektedir. Bundan kurtulmanın yolu, bilgi yığını ile aramızda sağlıklı ilişki kuracak yöntemlere sahip olmaktır.

Üstelik istihbarat ve onun kaçınılmaz parçaları olan psikolojik savaş, propaganda hayatımızın günlük parçalarıdır. Türkiye gibi istihbaratın ve psikolojik savaş saldırılarının odağında olan bir ülkenin aydınlarının istihbaratı anlamaları, bir aydın olma görevidir.

İstihbarat bilimi ile akademik bir yaklaşım çerçevesinde yıllar içinde kademe kademe gelişen ve 2008 yılı başından itibaren yoğunlaşan bir çalışma neticesinde ortaya çıkan bu kitabın okuyucuya ulaşmadan önce kitaplarda anlatılan istihbarat gerçekliği ile ne kadar bağlantılı olduğunu anlamak için Türk istihbarat servislerinde uzun yıllar görev yapmış kişiler kitabın son müsveddelerini okudular ve çok önemli katkılarda bulundular. Kitabın yayımlanmasından önce kitabın müsveddelerini okuyarak görüş belirten Sayın B. B.'ye, Sayın A. P.'ye, Sayın E. G.'ye, Sayın Y. K.'ye ve Sayın D. E.'ye çok şey borçluyum. Onların değerli katkıları ile kitabın hayattan kopuk noktalarının hayatla bağlantısı kurulmuş oldu.

Prof. Dr. Ümit Özdağ
Ankara, Eylül 2008

2023 BASKISINA ÖNSÖZ

İstihbarat Teorisi'nin ilk baskısı 2008 yılında çıktığı zaman bu alanda Türkçede devletin resmi ders kitabı olarak yazdırdığı kitaplar dışında ilk akademik çalışma olma niteliğini taşıyordu. Kitap Kripto Yayınları tarafından 15 kez basıldı. Öte yandan aradan geçen yıllar içinde Türkçede istihbaratın değişik alanları üzerine yoğunlaşan birçok çalışma yayımlandı. Azımsanmayacak bir bölümü akademik olan bu çalışmalar arasında Batı akademilerinin ortaya koyduğu istihbarat araştırmalarının kalitesinde olan çalışmaları mutluluk ile görüyorum. Fakat elinizde tuttuğunuz *İstihbarat Teorisi* adlı çalışma hâlâ bir bilim olarak istihbaratı en kapsamlı ve çok yönlü ele alan çalışma olma niteliğini taşıyor. *İstihbarat Teorisi* Türk aydınının istihbaratı resmi dedikodu, ispiyonculuk olarak görme alışkanlığından kurtulmasında önemli bir işlev üstlenmiştir. Zevkle ve öğrenerek okumanız dileği ile...

Prof. Dr. Ümit Özdağ
Ankara, Ağustos 2023

- Türel Yılmaz ve Mehmet Şahin (Der.), *Ortadoğu Siyasetinde Suriye*, Platin Yayınları, Ankara 2004.
- U.S. *National Strategy for Public Diplomacy and Strategic Communication*, Released Juna 2007.
- Uri Bar-Joseph: *Intelligence Intervention in the Politics of Democratic States, The United States, Israel and Britain*, The Pennsylvania State University Pres, 1999.
- Walter Nikolay, *Birinci Dünya Harbi'nde Alman Gizli Servisi*, Kamer Yayınları, İstanbul 1999.
- Wayne Madsen: "Crypto A.G.: The NSA's Trojan Whore?", <http://mediafilter.org/CAQ/caq63/caq63-madsen.html>
- Wendy H. Burkett, *Assessing the Results of Effects-Based Operations (EBO): The Relationship Between Effects-Based Operation and the Psychological Dimension of Warfare*, U.S. Army War College.
- White Paper, Army CI/HUMINT XXI "Concept of operations: Providing A Seamless Linkage_Strategic to Tactical"
- Wilhelm Marbes, "Psychology of Treason", *Studies in Intelligence*, Cilt 30, Sayı 2, Yaz 1986.
- William C. Prillaman ve Michael P. Dempsey, "Mything the Point: What's Wrong with the Conventional Wisdom about CIA", *Intelligence and National Security*, Vol. 19, No. 1, İlkbahar 2004.
- Y.Toker, S. Dilmaç, *Psikolojik Harekât ve Propaganda*, Emniyet Gn. Md. Yayınları, Ankara.
- Yu M. Zelenkov, "Morale and The Country's Defence Capacity", *Military Thought*, 2000, Cilt 9 Sayı 2.